

О. А. Єрмакова,

д. е. н., професор, завідувачка відділу економіко-екологічного розвитку приморських регіонів, Державна установа "Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9815-3464>

О. М. Шершун,

д. філос. з економіки, старший науковий співробітник відділу економіко-екологічного розвитку приморських регіонів, Державна установа "Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8595-269X>

О. В. Рулінська,

к. е. н., доцент, науковий співробітник відділу економіко-екологічного розвитку приморських регіонів, Державна установа "Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0595-2791>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.8.126

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ОРІЄНТИРІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНСЬКОГО ПРИЧОРНОМОР'Я НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ЛАНЦЮГІВ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ

О. Iermakova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Economic and Ecological Development of Seaside Regions, State Organization "Institute of Market and Economic&Ecological Researches of the National Academy of Sciences of Ukraine"

О. Shershun,

PhD in Economics, Senior Researcher of the Department of Economic and Ecological Development of Seaside Regions, State Organization "Institute of Market and Economic&Ecological Researches of the National Academy of Sciences of Ukraine"

О. Rulinska,

PhD in Economics, Associate Professor, Researcher of the Department of Economic and Ecological Development of Seaside Regions, State Organization "Institute of Market and Economic&Ecological Researches of the National Academy of Sciences of Ukraine"

FORMATION OF INVESTMENT AND INNOVATION DEVELOPMENT PRIORITIES FOR THE UKRAINIAN BLACK SEA REGIONS BASED ON VALUE ADDED CHAIN ANALYSIS

У статті досліджено особливості формування та трансформації ланцюгів доданої вартості у регіонах Українського Причорномор'я в умовах структурної перебудови економіки та повоєнного відновлення. Запропоновано методичний підхід до аналізу регіональної економіки на основі її декомпозиції за функціональними ланками ланцюга доданої вартості із використанням показників темпів приросту, коефіцієнта локалізації та коефіцієнта інвестиційної капіталомісткості. Проведений аналіз дозволив виявити структурні дисбаланси, що проявляються у домінуванні первинних та збутових сегментів за недостатнього розвитку переробних і високотех-

нологічних видів діяльності. Обґрунтовано інвестиційно-інноваційні орієнтири розвитку регіонів, спрямовані на поглиблення переробки, модернізацію логістики та розвиток інтелектуально-фінансового сегменту. Доведено доцільність інтеграції результатів аналізу ланцюгів доданої вартості у процес формування регіональних стратегій.

The article examines the formation and transformation of value added chains in the regions of the Ukrainian Black Sea area under conditions of economic restructuring and post-war recovery. A methodological approach based on the decomposition of the regional economy into functional links of the value added chain is proposed. The approach includes the use of key indicators such as growth rates, localization coefficient and investment capital intensity coefficient, which allow identifying structural features and imbalances.

The analysis revealed significant disproportions characterized by the dominance of primary production and trade segments, alongside the insufficient development of processing industries and knowledge-intensive activities. This structure limits the potential for generating high value added and reduces the innovation capacity of the regions.

At the same time, the study identifies development potential related to transport and logistics specialization, expansion of processing capacities and implementation of digital technologies. Based on the results, investment and innovation priorities are substantiated, aimed at strengthening processing activities, modernizing infrastructure and supporting innovation-oriented sectors.

Special attention is paid to the analysis of regional development strategies, which demonstrated the presence of important provisions related to investment stimulation and innovation support, but also revealed their insufficient alignment with actual structural characteristics of regional economies and the logic of value added chains. In this context, the study proves the necessity of integrating value chain analysis into strategic planning processes as a tool for increasing the effectiveness and groundedness of regional policy decisions.

The proposed approach provides an analytical basis for identifying key intervention points within regional economies and can be used in the development and updating of regional strategies to ensure sustainable economic growth, structural modernization and increased competitiveness in the context of European integration and post-war recovery.

Ключові слова: ланцюги доданої вартості, регіональний розвиток, інвестиційно-інноваційна діяльність, структурні диспропорції, коефіцієнт локалізації, коефіцієнт інвестиційної капіталомісткості, Причорномор'я, стратегічне планування.

Key words: value added chains, regional development, investment and innovation activity, structural imbalances, localization coefficient, investment capital intensity coefficient, Black Sea region, strategic planning.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Формування ефективної моделі регіонального розвитку в умовах структурної трансформації економіки та повоєнного відновлення України зумовлює необхідність переосмислення підходів до аналізу економічної діяльності. Традиційна орієнтація на окремі галузі або показники валового регіонального продукту не дозволяє повною мірою відобразити процеси створення доданої вартості та виявити структурні диспро-

порції у функціонуванні економіки. У цьому контексті особливої актуальності набуває підхід, заснований на аналізі ланцюгів доданої вартості, який дає змогу розглядати економіку як систему взаємопов'язаних функціональних ланок — від первинного виробництва до кінцевого споживання та інтелектуального забезпечення.

Водночас для регіонів Українського Причорномор'я характерною є наявність суттєвих структурних дисбалансів, що проявляються у домінуванні сировинних та торговельно-посередницьких сегментів за відносно низького рівня розвитку переробних і наукоємних видів діяльності. Це обмежує можливості

формування високої доданої вартості, знижує інвестиційну привабливість та інноваційну спроможність територій. У зв'язку з цим особливого значення набуває завдання інтеграції результатів аналізу ланцюгів доданої вартості у практику стратегічного планування регіонального розвитку, що дозволить обґрунтувати інвестиційно-інноваційні орієнтири та забезпечити підвищення економічної стійкості регіонів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Сучасні дослідження глобальних ланцюгів доданої вартості акцентують увагу на їх ролі у формуванні інноваційного потенціалу економічних систем. Зокрема, у роботі [1] доведено, що ефективність участі у ланцюгах доданої вартості визначається поєднанням інноваційної активності, цифрових компетенцій і якості управління людськими ресурсами. Дослідження [2] підкреслює значення державної політики як модератора цього взаємозв'язку, доводячи, що без належного інституційного середовища інтеграція у ланцюги доданої вартості не гарантує зростання інноваційної спроможності. У дослідженні [3] на прикладі європейських країн показано позитивний, але нерівномірний вплив глибини інтеграції у ланцюги доданої вартості на інноваційну результативність залежно від структури економіки. Ці підходи розвиваються у роботі [4] через концепцію "резильєнтності якості", пов'язуючи участь у ланцюгах доданої вартості з формуванням стійких виробничих систем.

Фундаментальні засади формування доданої вартості розкрито у роботі [5], де обґрунтовано необхідність розвитку локальних інноваційних систем поряд із глобальними зв'язками. У вітчизняних дослідженнях додана вартість розглядається як індикатор економічної безпеки, а її структурні диспропорції — як джерело ризиків [6—11]. Патлатой О. Є. [9] відзначає можливість ланцюгів доданої вартості виконувати роль чинника стійкої економічної конвергенції за наявності інноваційної системи, ефективних інституцій та диверсифікованої структури виробництва, тоді як Нестеров С. В. [10] підкреслює значення інвестиційного клімату для розвитку економічних процесів спрямованих на створення глобальних ланцюгів вартості. У роботі Попової А. О. та співавторів [11] обґрунтовано необхідність переходу до високотехнологічної моделі розвитку, як визначальної передумови економічного відновлення України. Водночас, попри значний науковий доробок, питання практичного застосування підходів ланцюгів доданої вартості у регіональному стратегічному плануванні залишаються недостатньо розробленими.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є обґрунтування методичного підходу до аналізу ланцюгів доданої вартості регіонів Українського Причорномор'я та визначення на його основі інвестиційно-інноваційних орієнтирів їх розвитку у контексті структурної трансформації економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною основою дослідження є поєднання підходу ланцюгів доданої вартості з інструментарієм регіонального структурного аналізу, що дозволяє ідентифікувати диспропорції у формуванні ланцюга доданої вартості та обґрунтувати інвестиційно-інноваційні орієнтири розвитку регіонів Українського Причорномор'я. В основу розрахунків покладено офіційні статистичні дані щодо валової доданої вартості, капітальних інвестицій та їх розподілу за видами економічної діяльності, агреговані відповідно до структурних ланок ланцюга вартості.

Оцінювання здійснюється за трьома ключовими аналітичними індикаторами: темп приросту валової доданої вартості (Т), коефіцієнт локалізації (LQ) та коефіцієнт інвестиційної капіталомісткості ланок ланцюга (K_{jk}).

Для оцінки динаміки розвитку окремих видів економічної діяльності використовується показник темпу приросту валової доданої вартості, який відображає відносну зміну обсягів створеної вартості у часі:

$$T = (V_t - V_{t-1}) / V_{t-1} \times 100\% \quad (1),$$

де

T — темп приросту, %;

V_t — валова додана вартість у поточному періоді (для даного дослідження за поточний період прийнято 2023 рік);

V_{t-1} — валова додана вартість у базовому періоді (для даного дослідження за базовий період прийнято 2020 рік).

Застосування цього показника дозволяє виявити як загальні тенденції розвитку економіки, так і специфічні структурні зрушення в межах окремих ланок ланцюга доданої вартості.

Для визначення рівня спеціалізації регіону у певному виді економічної діяльності використовується коефіцієнт локалізації, який відображає співвідношення частки галузі у структурі регіональної економіки до її частки на національному рівні:

$$LQ = (V_{ir}/V_r) / (V_{in}/V_n) \quad (2),$$

де

V_{ir} — валова додана вартість i -го виду діяльності в регіоні;

V_r — загальний обсяг валової доданої вартості регіону;

V_{in} — валова додана вартість i -го виду діяльності в країні;

V_n — загальний обсяг валової доданої вартості країни.

Якщо $LQ > 1$ то галузь є спеціалізацією регіону та формує його конкурентні переваги, при $LQ = 1$ — структура відповідає середньонаціональній, а якщо $LQ < 1$ — галузь розвинена недостатньо.

Застосування коефіцієнта локалізації у поєднанні зі структуризацією ланцюга вартості дозволяє ідентифікувати "перевантажені" та "слабкі" ланки, що може бути критично важливим для формування регіональної економічної політики.

Для оцінки ефективності інвестиційного забезпечення окремих ланок ланцюга використовується коефіцієнт інвестиційної капіталомісткості, який відображає співвідношення обсягу капітальних інвестицій до створеної валової доданої вартості:

$$K_{ik} = I_i / V_i \quad (3),$$

де

K_{ik} — коефіцієнт інвестиційної капіталомісткості;

I_i — обсяг капітальних інвестицій у відповідний вид економічної діяльності;

V_i — валова додана вартість відповідного виду діяльності.

Цей показник характеризує скільки інвестицій припадає на одну гривню ВДВ і таким чином дозволяє оцінити рівень капіталізації ланок ланцюга доданої вартості та визначити дисбаланси між інвестиційними потоками і фактичним внеском галузей у формування вартості.

Якщо узагальнено, то високі значення K_{ik} свідчать про інтенсивне інвестування, низькі значення свідчать про експлуатацію наявних активів без достатнього оновлення, а структурні диспропорції між LQ та K_{ik} вказують на неузгодженість спеціалізації та інвестиційної політики.

Інтерпретація даного показника також має враховувати його двоїстий характер. Зокрема, високі значення K_{ik} можуть свідчити як про активну фазу інвестування та модернізації, так і про відносно низький поточний рівень сформованої доданої вартості. Водночас низькі значення показника не завжди є ознакою недостатнього інвестиційного забезпечення, оскільки можуть відображати високу ефективність використання капіталу, за якої навіть обмежені обсяги інвестицій забезпечують значний обсяг створеної доданої вартості. У цьому контексті коректна інтерпретація K_{ik} потребує його аналізу у взаємозв'язку з показниками динаміки (темпами приросту) та структурними характеристиками (зокрема, коефіцієнтом локалізації), що дозволяє уникнути спрощених висновків щодо інвестиційної привабливості та ефективності окремих ланок ланцюга доданої вартості.

У межах дослідження здійснено структурування ланцюга доданої вартості регіону за видами економічної діяльності відповідно до класифікації видів економічної діяльності (КВЕД), що дозволило систематизувати процес формування вартості за функціональними ланками економіки. Виділено вісім ключових складових ланцюга:

До першої групи віднесено вхідні ресурси та базові галузі (секції A, B, D, E), які формують первинну основу створення доданої вартості. Другу складову становить основне виробництво (секції C, F), де відбувається трансформація ресурсів у кінцевий продукт. Третя ланка охоплює логістику та розподіл (секція H), що забезпечує переміщення продукції між етапами виробництва та споживання.

Четверта складова, збут і взаємодія з ринком (секція G), відповідає за реалізацію продукції та формування фінального грошового потоку. П'ята ланка представлена інтелектуально-фінансовим сег-

ментом (секції J, K, L, M), який забезпечує інформаційний, фінансовий та інноваційний супровід економічної діяльності.

Шоста складова включає підтримуючі бізнес-процеси (секція N), що формують операційну інфраструктуру функціонування підприємств. Сьома ланка охоплює сферу людського капіталу (секції P, Q), яка визначає якість трудових ресурсів і соціальну стійкість розвитку. Завершальна, восьма складова, креатив, культура та споживчий досвід (секції I, R, S), відображає сервісну та споживчу компоненти формування доданої вартості.

Запропонована структуризація ланцюга доданої вартості базується на припущенні щодо універсальності функціональних етапів формуванні ланцюга доданої вартості, що дозволяє застосовувати її до будь-якого виду економічної діяльності незалежно від специфіки. Кожен реальний ланцюг доданої вартості може бути декомпозований на типові складові: від ресурсного забезпечення та виробництва до логістики, збуту, інтелектуального супроводу та підтримуючих процесів. Такий підхід дозволяє перейти від вузькогалузевого аналізу до системного бачення економіки регіону, де різні види діяльності розглядаються як взаємопов'язані елементи єдиного процесу формування доданої вартості. Відповідно, спеціалізація регіону визначає не лише домінуючі галузі, але й формує попит на розвиток суміжних ланок ланцюга.

Наприклад, у випадку спеціалізації області на виробництві важкого машинобудування, розвиток основної виробничої ланки об'єктивно зумовлює необхідність зміцнення логістичної інфраструктури (зокрема, транспортних мереж, пристосованих до перевезення великогабаритних вантажів), а також розвитку соціальної та медичної сфери, орієнтованої на специфічні потреби працівників промисловості тощо. Аналогічні взаємозв'язки простежуються і в інших секторах: аграрне виробництво стимулює розвиток переробки, логістики та експорту, тоді як високотехнологічні галузі формують попит на фінансові, освітні та інноваційні послуги.

Водночас слід враховувати, що більш деталізований розрахунок параметрів для конкретного ланцюга доданої вартості на основі існуючої статистичної бази є обмеженим, оскільки КВЕД не передбачає можливості чіткого виокремлення окремих ланцюгів у межах міжгалузевих зв'язків. КВЕД відображає агреговані види діяльності, тоді як реальні ланцюги доданої вартості мають міжсекторальний характер і формуються через складну систему взаємодій між різними видами економічної активності. Саме тому запропонована структуризація має не стільки розрахунково-статистичне, скільки аналітико-методичне значення. Її практична цінність, у даному дослідженні, проявляється через розробку пропозицій до стратегій регіонального розвитку, де такий підхід дозволить ідентифікувати критичні вузли формування доданої вартості, визначити суміжні сфери, що потребують розвитку, та забезпечити узгодженість інвестиційно-інноваційних пріоритетів на рівні областей.

Таблиця 1. Оцінка структурних характеристик ланцюгів доданої вартості регіонів Причорномор'я за видами економічної діяльності (КВЕД) на основі показників темпів зростання (Т), коефіцієнта локалізації (LQ) та інвестиційної капіталомісткості (K_{ік})

Код за КВЕД	Одеська область			Миколаївська область			Херсонська область			Україна
	Т	LQ	K _{ік}	Т	LQ	K _{ік}	Т	LQ	K _{ік}	K _{ік}
A (вхідні ресурси / базові галузі)	325,14	1,20	0,21	21,11	3,90	0,22	106,83 (2021/2020)	6,55	к/с	0,26
B (вхідні ресурси / базові галузі)	98,31 (2022/2020)	0,001 (2022)	0,17	-7,99	0,10	0,15	к/с	к/с	к/с	0,18
C (основне виробництво / створення продукту)	-7,59	0,63		-30,79	1,18		-34,04 (2022/2020)	1,24 (2022)		
D (вхідні ресурси / базові галузі)	28,00	0,74		к/с	к/с		к/с	1,05 (2022)		
E (вхідні ресурси / базові галузі)	24,19 (2022/2020)	0,93 (2022)		к/с	к/с		-103,79	-0,63		
F (основне виробництво / створення продукту)	-26,29	2,15	0,19	-23,07	1,17	0,16	-68,26 (2022/2020)	0,53 (2022)	к/с	0,39
G (збут і контакт із ринком)	119,89	1,22	0,01	25,85	0,89	0,05	-80,77	0,45	0,001	0,03
H (логістика та розподіл)	25,26	2,10	0,09	-40,97	0,86	0,11	-88,06 (2022/2020)	0,09 (2022)	к/с	0,17
I (креатив, культура та споживчий досвід)	-55,08	0,66	0,12	-47,50	0,59	к/с	45,45 (2021/2020)	1,02 (2021)	к/с	0,09
J (інтелектуально-фінансовий сегмент)	-44,29	0,25	0,07	-70,36	0,17	0,06	-95,25	0,15	0	0,12
K (інтелектуально-фінансовий сегмент)	-25,48	0,31	0,14	-89,70 (2023/2021)	0,03	к/с	-15,00 (2021/2020)	0,12 (2021)	к/с	0,14
L (інтелектуально-фінансовий сегмент)	-19,53	1,14	0,20	-71,42	0,42	0,63	-52,20 (2022/2020)	0,83 (2022)	к/с	0,22
M (інтелектуально-фінансовий сегмент)	-38,05	0,42	0,08	-44,59	0,34	0,03	-97,46	0,09	к/с	0,10
N (підтримуючі бізнес-процеси)	-21,42	1,25	0,14	-21,38	0,95	0,09	-83,11	0,76	к/с	0,19
P (людський капітал)	-42,25	1,02	0,78	-60,42	0,49	5,90	-87,18	1,24	к/с	0,57
Q (людський капітал)	-11,43	1,22	0,11	-4,58	1,92	0,15	-50,70	8,01	0,12	0,19
R (креатив, культура та споживчий досвід)	-41,60	0,16	0,19	-91,09 (2023/2021)	0,03	0,73	8,22 (2021/2020)	0,64 (2021)	к/с	0,12
S (креатив, культура та споживчий досвід)	-69,02	1,50	0,18	-78,77	1,21	к/с	99,01 (2021/2020)	2,7 (2021)	к/с	0,14

Джерело: розраховано авторами на основі даних Державної служби статистики України.

У таблиці 1 представлено результати комплексної оцінки структурних характеристик ланцюгів доданої вартості Одеської, Миколаївської та Херсонської областей у розрізі видів економічної діяльності відповідно до КВЕД.

Проведена оцінка структурних характеристик ланцюгів доданої вартості регіонів Причорномор'я засвідчує наявність суттєвих міжсекторальних диспропорцій, що проявляються у розбалансуванні між базовими, виробничими та високотехнологічними ланками. Зокрема, в Одеській області спостерігається відносно висока динаміка у базових секторах (A, G, H) за наявності локальних переваг (LQ > 1), що поєднується з критичним скороченням у сегментах інтелектуально-фінансового профілю (J, M) та креативної економіки (I, R, S). Миколаївська область характеризується концентрацією у первинних ланках (A: LQ = 3,90) при одночасному різкому скороченні більшості секторів, включаючи виробничі (C, F) та інтелектуальні (J, K, L), що свідчить про структурну вразливість економіки. Найбільш деформовану структуру демонструє Херсонська область, де при окремих екстремально високих значеннях локалізації (A, Q) фіксується глибоке падіння у ключових ланках створення доданої вартості, зокрема у логістиці (H), збуті (G) та інтелектуальних видах діяльності (J, M). Загалом отримані результати підтверджують тенденцію до домінування сировинно-базових і підтримуючих сег-

ментів за одночасного послаблення виробничих і високотехнологічних ланок, що формує обмеження для генерації доданої вартості та підвищує ризики економічної нестійкості регіонів.

З метою забезпечення практичної імплементації отриманих результатів доцільним є їх інтегрування у процес формування та коригування регіональних стратегій розвитку. Саме стратегії виступають інструментом узгодження структурних особливостей економіки регіону з довгостроковими цілями його розвитку, забезпечуючи поєднання територіальної спеціалізації, наявного ресурсного потенціалу та пріоритетів інвестиційно-інноваційної діяльності. У цьому контексті проведений аналіз ланцюгів доданої вартості дозволяє не лише ідентифікувати ключові диспропорції, але й сформулювати обґрунтовані орієнтири для визначення стратегічних і оперативних заходів, спрямованих на розвиток пріоритетних ланок, посилення міжсекторальних зв'язків та підвищення загальної ефективності регіональної економіки.

З метою систематизації ключових характеристик стратегічних документів Одеської, Миколаївської та Херсонської областей у частині інвестиційно-інноваційної політики проведено їх порівняльний аналіз за рядом критеріїв, що дозволяють оцінити формат визначення проблем, механізми їх вирішення, наявність індикаторів реалізації стратегічних завдань, а також рівень інтеграції інвестиційної та інновацій-

Таблиця 2. Порівняльна характеристика стратегій розвитку областей Українського Причорномор'я у частині формування інвестиційно-інноваційної політики

Критерій аналізу	Одеська область (Стратегія відновлення та розвитку 2021-2027)	Миколаївська область (Стратегія розвитку до 2027)	Херсонська область (Стратегія розвитку 2021-2027)
1	2	3	4
Формат визначення проблем	Проблеми сформульовані переважно у контексті структурних дисбалансів економіки, недостатнього рівня інвестицій та інноваційної активності, обмеженого розвитку високотехнологічних секторів	Акцент зроблено на структурних обмеженнях економіки, недостатній диверсифікації та низькій інноваційній активності підприємств	Проблеми визначені здебільшого через загальні соціально-економічні виклики регіону, з обмеженим акцентом на інноваційний складовий
Формат формування стратегічних цілей	Передбачас поєднання економічної модернізації, розвитку логістичного потенціалу та підтримки інноваційних секторів	Орієнтований на відновлення економіки, розвиток промислового та аграрного секторів, а також модернізацію інфраструктури	Стратегічні цілі зосереджені на розвитку аграрного сектору, інфраструктури та підвищенні конкурентоспроможності базових галузей
Формат вирішення проблем	Використовується система операційних цілей та завдань, що передбачають підтримку інвестицій, розвиток підприємництва, інноваційної інфраструктури	Реалізація через стратегічні та операційні цілі, спрямовані на модернізацію виробництва, розвиток кластерів та інвестиційних проєктів	Переважає програмно-проєктний підхід із акцентом на розвиток інфраструктури та підтримку базових секторів економіки
Орієнтація на ланцюги доданої вартості	Частково враховано розвиток секторів переробки та логістики, однак акцент на глибокій інтеграції інноваційних сегментів обмежений	Присутні окремі положення щодо розвитку промислових та агропромислових кластерів, однак інноваційні ланки створення вартості розкриті недостатньо	Стратегія переважно відтворює існуючу структуру виробництва з домінуванням первинних секторів
Інвестиційна складова	Передбачено створення сприятливого інвестиційного середовища, розвиток індустріальних парків та залучення інвесторів	Акцент на залученні інвестицій для модернізації виробничих потужностей та відновлення економіки	Інвестиційна політика зосереджена переважно на підтримці традиційних секторів економіки
Інноваційна складова	Передбачено розвиток інноваційної інфраструктури та підтримку підприємницьких ініціатив	Інновації розглядаються як елемент модернізації промисловості, але системна інноваційна політика розкрита обмежено	Інноваційний компонент представлений через розвиток креативних індустрій
Наявність індикаторів та цільових показників	Передбачено систему індикаторів реалізації стратегічних та операційних цілей	Наявна система моніторингу та оцінки виконання стратегічних завдань	Індикатори визначені переважно у загальному вигляді

Джерело: зведено авторами за стратегічними документами Одеської, Миколаївської та Херсонської областей.

ної складових у стратегічне планування регіонального розвитку (таблиця 2).

Дані, наведені в таблиці, свідчать, що стратегічні документи регіонів Українського Причорномор'я загалом враховують необхідність залучення інвестицій та модернізації економіки, однак рівень інтеграції інноваційної складової у стратегічне планування залишається нерівномірним. Найбільш комплексний підхід до формування інвестиційно-інноваційної політики простежується у стратегії розвитку Одеської області, де поряд із завданнями модернізації економіки передбачено розвиток інноваційної інфраструктури та підтримку підприємницьких ініціатив. У стратегічних документах Миколаївської та Херсонської областей інноваційна складова розглядається переважно як елемент технологічного оновлення окремих секторів економіки, тоді як питання формування складних ланцюгів доданої вартості та розвитку видів діяльності з високою інтенсивністю знань висвітлено меншою мірою.

У цьому контексті підвищення ефективності регіональної інвестиційно-інноваційної політики потребує більш чіткої орієнтації стратегічних документів на розвиток високотехнологічних сегментів економіки, розширення переробних виробництв та стимулювання науково-дослідної діяльності, що дозволить забезпечити перехід від переважно сировинної моделі економічного розвитку до моделі формування доданої вартості на основі інновацій та знань.

Проведений аналіз стратегічних документів у поєднанні з емпіричними результатами засвідчив, що наявні підходи до стратегічного планування не повною мірою враховують структурні диспропорції формування доданої вартості та їх прив'язку до функціональних ланок відповідних ланцюгів. Це обмежує можливості

формування обґрунтованих управлінських рішень на регіональному рівні.

Як результат, застосування підходу, заснованого на структуризації економіки за функціональними ланками формування доданої вартості, дозволить забезпечити узгодження результатів аналітичної оцінки зі стратегічним плануванням розвитку регіонів Причорномор'я. Отримані результати формують основу для ідентифікації ключових напрямів інвестиційно-інноваційного впливу, спрямованих на усунення структурних диспропорцій, посилення взаємозв'язків між ланками ланцюгів та підвищення ефективності використання регіонального потенціалу, що в сукупності створить передумови для більш збалансованого та стійкого економічного розвитку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведений у дослідженні аналіз засвідчив наявність структурних дисбалансів у формуванні доданої вартості регіонів Українського Причорномор'я, що проявляються у домінуванні первинних і збутових сегментів за недостатнього розвитку переробних та інноваційно орієнтованих видів діяльності. Такі диспропорції обмежують можливості формування високої доданої вартості та знижує стійкість регіональних економік.

Аналіз діючих стратегічних документів розвитку регіонів свідчить про наявність у них важливих положень щодо стимулювання інвестиційної активності, розвитку інноваційної інфраструктури та підтримки підприємництва. Разом з тим виявлено недостатню узгодженість стратегічних орієнтирів із реальними структурними

особливостями регіональних економік та обмежене врахування ролі ланцюгів доданої вартості як інструменту структурної модернізації, що зумовлює необхідність посилення аналітичної складової стратегічного планування, а також більш чіткого визначення пріоритетних секторів економіки, які здатні забезпечити формування високої доданої вартості та інноваційне зростання.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на поглиблення методичного інструментарію оцінки ефективності функціонування окремих ланцюгів доданої вартості з урахуванням галузевої специфіки, а також впровадження запропонованого підходу у процес розроблення та оновлення регіональних стратегій розвитку.

Дані про фінансову підтримку. Статтю підготовлено за результатами дослідження, що фінансується за рахунок бюджетних коштів МОН України "Комплексне наукове дослідження забезпечення просторового інвестиційно-інноваційного розвитку Українського Причорномор'я" (договір №БФ/С20-2025 з Міністерством освіти і науки України; реєстраційний номер: PK 0125U003488).

Література:

1. Giotopoulos I., Gkypali A., Tsakanikas A. The interplay between firm innovation, digital capabilities and HR skills and practices: The moderating role of GVC participation. *Journal of Business Research*. 2026. Vol. 207. P. 116031. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2026.116031>
2. Eissa Y., Zaki C. On GVC and innovation: the moderating role of policy. *Journal of Industrial and Business Economics*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40812-022-00255-9>
3. van Zijl A. L., Koster F. GVC embeddedness and innovation performance — an analysis across 28 European countries. *European Journal of Management Studies*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1108/ejms-12-2023-0091>
4. L. Jia et al. The Formation Mechanism of Enterprise Quality Immune System Resilience from the Perspective of Scientific and Technological Innovation and GVC Embeddedness. *Journal of New Media and Economics*. 2024. Vol. 1, no. 2. Pp. 114—118. DOI: <https://doi.org/10.62517/jnme.202410219>
5. Lee K., Szapiro M., Mao Z. From Global Value Chains (GVC) to Innovation Systems for Local Value Chains and Knowledge Creation. *The European Journal of Development Research*. 2017. Vol. 30, no. 3. Pp. 424—441. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41287-017-0111-6>
6. Тітенко З. М., Нагорний В. В. Додана вартість як індикатор економічної безпеки держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2026. № 5. С. 44—48. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.5.44>
7. Миценко В. Оцінка вразливості глобальних ланцюгів вартості до глобальних економічних ризиків. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2025. Т. 346, № 5. С. 506—512. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-346-5-73>
8. Мірзоева Т., Степасюк М. До питання доданої вартості. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-37>
9. Патлатой О. Є. Глобальні ланцюги доданої вартості як детермінанта економічної конвергенції. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. Т. 19, № 4. С. 150—155. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.19-23>
10. Нестеров С. В. Вплив інвестиційного клімату на інтеграцію України у глобальні ланцюги створення вартості. *Еко-*

номіка і організація управління. 2023. № 1. С. 163—169. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.16>

11. Попова А. О., Петренко М. В., Петренко О. В. Від деіндустріалізації до високотехнологічного відродження: визначення стратегічних орієнтирів промислового розвитку України. *Трансформаційна економіка*. 2025. № 3 (12). С. 148—155. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2025-12-24>

References:

1. Giotopoulos, I., Gkypali, A. and Tsakanikas, A. (2026), "The interplay between firm innovation, digital capabilities and HR skills and practices: The moderating role of GVC participation", *Journal of Business Research*, vol. 207, p. 116031. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.-2026.116031>
2. Eissa, Y. and Zaki, C. (2023), "On GVC and innovation: the moderating role of policy", *Journal of Industrial and Business Economics*. <https://doi.org/10.1007/s40812-022-00255-9>
3. van Zijl, A. L. and Koster, F. (2024), "GVC embeddedness and innovation performance — an analysis across 28 European countries", *European Journal of Management Studies*. <https://doi.org/10.1108/ejms-12-2023-0091>
4. Jia, L. (2024), "The Formation Mechanism of Enterprise Quality Immune System Resilience from the Perspective of Scientific and Technological Innovation and GVC Embeddedness", *Journal of New Media and Economics*, vol. 1, no. 2, pp. 114—118. <https://doi.org/10.62517/jnme.202410219>
5. Lee, K., Szapiro M. and Mao Z. (2017), "From Global Value Chains (GVC) to Innovation Systems for Local Value Chains and Knowledge Creation", *The European Journal of Development Research*, vol. 30, no. 3, pp. 424—441. <https://doi.org/10.1057/s41287-017-0111-6>
6. Titenko, Z. and Nahorni, V. (2026), "Added Value as an Indicator of the State's Economic Security", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 44—48. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.5.44>
7. Mytsenko, V. (2025), "Assessing the Vulnerability of Global Value Chains to Global Economic Risks", *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, vol. 346, no. 5, pp. 506—512. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-346-5-73>
8. Mirzoeva, T. and Stepasiuk, M. (2023), "On the Issue of Added Value", *Economy and Society*, vol. 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-37>
9. Patlatoi, O. (2025), "Global Value Chains as a Determinant of Economic Convergence", *Digital Economy and Economic Security*, vol. 19, no. 4, pp. 150—155. <https://doi.org/10.32782/dees.19-23>
10. Nesterov, S. (2023), "The influence of the investment climate on the integration of Ukraine in global value chain", *Economics and organization of management*, no. 1, pp. 163—169. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.-2023.1.16>
11. Popova, A., Petrenko, M. and Petrenko, O. (2025), "From Deindustrialization to High-Tech Revival: Defining Strategic Guidelines for Industrial Development in Ukraine", *Transformational Economy*, vol. 12, no. 3, pp. 148—155. <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2025-12-24>

Отримано редакцією журналу / Received: 10.04.26

Професійно рецензовано / Revised: 18.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 21.04.26